

VEDİA ALANIN ÖDEMEZLİK DEF'İ VE HAPİS HAKKI**Doç. Dr. Nevzat KOÇ*****I. GENEL OLARAK**

Vedia veren, saklama (muhafaza) ücretlerini ödemedikçe, tevdi konusu şeyin geri verilmesini isteyemez (TBK.m.463/II-İsv.BK.m.472/II). Bu nedenle, onun, sözleşmenin ifasının gerektirdiği masrafları da ödemiş olması gerekir (TBK.m.464/II-İsv.BK.-m.473/II). Vedia veren, sözleşmede kararlaştırılan sürenin sona ermesinden önce, tevdi konusu şeyin geri verilmesini istiyorsa, vedia alanın, tevdi süresini göz önünde tutarak yapmış olduğu masrafları da ödemekle yükümlüdür (TBK.m.466/II- İsv.BK. m.475/II).

Burada, şu iki borç ve hak karşı karşıya gelmektedir: Bir yandan, vedia alanın, tevdi konusu şeyi "*her zaman*" geri verme borcu (TBK.m.466-İsv.BK.m.475); diğer yandan ise, vedia alanın, vedia verenin kendi borçlarını ifa etmediği sürece hâiz olduğu alıkoyma hakkı.

Çözülmesi gereken hukukî problem, vedia alanın, masraf alacağıının öden-memesi hâlinde, tevdi konusu şeyi geri vermekten kaçınmakta haklı olup olmadığını tespit etmektir. Onun, ücret ve masraf alacakları için, borcun ifa edilmemesine ilişkin Borçlar Kanunu'muzun 96. maddesi ile bunu izleyen madde hükümlerinden yararlına-bileceğinde şüphe olmamakla birlikte, acaba vedia alan, özellikle bankaya tevdi sözleşmesinde¹, bir yönüyle vedia alan durumundaki banka, bu yola başvurmadan önce, ödemezlilik def'ine (*exceptio non adimpleti contractus*) ilişkin aynı kanunun 81. maddesi ve kanunî hapis hakkına ilişkin Medenî Kanun'umuzun 864 vd. hükümlerinden de yararlı-nabilir mi?

Makalemizde, bu iki hukukî sorunun çözümünü bulmaya çalışacağız. Aşağıda, önce, vedia alanın, ödemezlilik def'ini ileri sürebilip süremeyeceği sorununu ve çözümünü; daha sonra, vedia alanın hapis hakkı sorununu ve çözümünü ele alacağız.

* Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı Başkanı

¹ Bu sözleşme hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. KOÇ, Nevzat: İsviçre-Türk Hukukunda Bankaya Tevdi Sözleşmesi, İzmir 1994 (Yayınlanmamış doçentlik çalışması).

II. VEDİA ALANIN, ÖDEMEZLİK DEF'İNİ İLERİ SÜREBİLİP SÜREMEYECEĞİ SORUNU VE ÇÖZÜMÜ

Ödemezlilik def'i, dâvalıya, edimi muaccel olan dâvacının, kendi borcunu ifa etmediği veya ifasını teklif etmediği sürece, edimini ifadan kaçınma hakkını verir. Bir görüşe göre², Borçlar Kanunu'muzun 81-82. madde hükümleri (İsv.BK.m.82-83), sadece satış gibi, kuruldukları sırada birbirine bağlı olan³ bir edimin ve karşı edimin mübadele-sinin (değiş-tokuşunun) varsayıldığı tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler (*contrats synallagmatiques parfaits*) uygulanır. Aynı görüşe göre, sözü edilen hükümler, eksik iki taraflı sözleşmelerde, doğrudan doğruya uygulanamaz. Vedia sözleşmesi, kural olarak vedia verenin yararına olarak yapılmış eksik iki taraflı bir sözleşmedir⁴. Buna karşılık, bankaya tevdi sözleşmesi, daima ivazlı bir sözleşme olduğu için, satış, kira vb. gibi iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme niteliği taşır⁵.

Bankaya tevdi sözleşmesinde, iki edimin (iş görme ve ücret) mübadelesi amacı güdüldüğüne göre, acaba vedia alanın ücret ve masraf alacakları bakımından, ödemezlilik def'ini ileri sürme şartları gerçekleşmiş olur mu?

TREYVAUD'ya göre⁶, bu soruya olumsuz cevap vermek gerekir. Çünkü, ban-kaya tevdi sözleşmenin kurulduğu anda, sadece taraflardan biri, yani vedia alan-banka, saklama ve/veya yönetme borçları altındadır. Bu nedenle, vedia alan, vedia verenin henüz hiçbir borç altında olmadığı sırada da, tevdi konusu şeyi kabul etmekle yükümlüdür. Vedia veren; ancak bu şeyin tesliminden sonra saklama ücretlerini ödemek ve tevdi konusu şeyin sebep olacağı muhtemel masrafları tazmin etmekle yükümlü olur. Ayrıca, vedia alanın geri verme borcu, Borçlar Kanunu'muzun emredici nitelikteki 466. maddesinin birinci fıkrası hükmünden doğar. Bundan dolayı o, kural olarak, geri verme borcundan kurtulamaz⁷. Buna karşılık, vedia alan, vedia verenin, düzenleyici nitelikteki hükümlerden doğan borçlarının ifasını talep etmekten

² **VON TUHR**, Andreas : Partie générale du Code fédéral des Obligations, traduit de l'allemand par Maurice de Torrenté et Emil Thilo, t.2, 2e éd. revue et complété par Emil Thilo, Lausanne 1934, § 64, I, s.459; **OSER/SCHÖNENBERGER**, Art.82, N.2-3 (**TREYVAUD**, Jean-Paul: Le contrat du dépôt bancaire, thèse, Lausanne 1972., s.71 ve dnp.1'den naklen).

³ **VON TUHR**, t. II, § 64, IV, s.464. Doktrinde, edimler arasındaki bu ilişkiye, "genetik karşılıklık" denilmektedir. Bkz. **EREN**, Fikret : Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, C.III, B.3, Ankara 1991, s.144.

⁴ **VON TUHR**, t. II, § 64, VIII, s.468.

⁵ **VON TUHR**, Andreas: Partie générale du Code fédéral des Obligations, traduit de l'allemand par Maurice de Torrenté et Emil Thilo, t.I, 2e éd. revue et complété par Emil Thilo, Lausanne 1933, s.127, dnp.39.

⁶ s.72.

⁷ Şüphesiz ki, vedia alan, vedia verenin yaptığı bir bağışlama icabını kabul edebilir veya vedia verenle bir ibra sözleşmesi yapabilir. Fakat, Borçlar Kanunu'muzun 466. maddesinin birinci fıkrasında öngörülen ve emredici nitelikte olan geri verme borcu, vedia sözleşmesi varlık ve geçerliliğini sürdürdükçe, aynı sözleşmeyle ortadan kaldırılamaz.

vazgeçebilir. Meselâ, bankaların, kendi pay senetlerinin tevdi için, saklama ücreti talep etmemelerinde olduğu gibi⁸.

Nihayet, vedia verenin borçlandığı karşılık (ivaz), tevdi konusu şeyin saklanması (muhafazasına) ve bazen de yönetilmesine ilişkin bir karşı edim olup, geri vermeye ilişkin bir karşı edim değildir. Kaldı ki, vedia sözleşmesinin sona ermesinden önce, vedia alan, saklama ve/veya yönetme borçlarını ifa etmiştir. Vedia alan-bankanın⁹, daha önce ifa ettiği söz konusu borçlarla¹⁰ ilişkisi bulunan tek edim, tevdi konusu şeyi geri verme edimidir¹¹. Vedia veren, sözleşmenin ifasının gerektirdiği masrafları ödemekten kaçınırsa, vedia alanın, saklama ücretlerinin ödenmemesi hariç olmak üzere, ödemezlik def'ini ileri sürme hakkının bulunmamasının nedeni de budur¹². Gerçekten, vedia alanın geri verme borcu ile vedia verenin masraflarını tazmin borcu, karşılıklı ilişki içinde değildir. Karşılıklı (sinallagma) ilişkisi, vedia alanın saklama ve/veya yönetme borçları ile vedia verenin saklama ve/veya yönetmeden doğan ücret ödeme borçları arasında vardır.

Buna karşılık, doktrinde, özellikle dürüstlük kuralı gerektirdiği takdirde, ödemezlik def'ine ilişkin Borçlar Kanunu'nun 81. maddesinin, eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşmelere de, kıyas yoluyla uygulanabileceği ileri sürülmektedir¹³.

Kanaatimizce, ücretli vedia sözleşmesinde, vedia alan, ücret alacağı nedeniyle ödemezlik def'ini ileri sürebilirse de, karşılıklı (sinallagma) ilişkisi içinde yer almayan masraf alacağı nedeniyle, ödemezlik def'ini ileri sürememelidir. Bununla birlikte, bir sonraki başlık altında açıklayacağımız gibi, doktrin ve uygulamada, eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde (ücretsiz vedia sözleşmesinde vedia alana; ücretsiz vekâlet sözleşmesinde de vekile), masrafları nedeniyle, haklı olarak şahsî nitelikte bir hapis hakkı tanınması kabul edilmektedir. Bu nedenle, ödemezlik def'inin, eksik iki taraflı sözleşmelerde de, kıyas yoluyla uygulanması gerektiğini savunan görüşün, hukuk tekniğine uygunluğu tartışılabilir. Bu konuda bir kanun

⁸ TREYVAUD, s.72.

⁹ Açık banka tevdiinin hukukî niteliği, bir karma sözleşme olmakla birlikte, burada vedia alan-banka ifadesini, bu sözleşmenin ilk unsuru olan saklama borcunu göz önünde tutarak kullanıyoruz. Bu konuda bkz. KOÇ, s.68 vd.

¹⁰ Saklama ücretleri, gerçek anlamda saklama ücretleri ile tahsil etme ücretlerinden oluşur. Bkz. TREYVAUD, s.72, dpn.5. Türk bankacılık uygulamasında, saklama ücreti olarak, saklama süresine göre, senet bedelinin % 2-4'ü arasında değişen ücretler alınmaktadır.

¹¹ TREYVAUD, s.72.

¹² Karş. TREYVAUD, s.72.

¹³ Bkz. KANİTİ, Salomon : Akdin İfa Edilmediği Def'i, İstanbul 1962, s.85; TEKİNAY/ AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP: Tekinay Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, B.7, İstanbul 1993, s.828-829; FEYZİOĞLU, Feyzi Necmeddin: Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, C.II, İstanbul 1977 s.137; OĞUZMAN, Kemal : Borçlar Hukuku Dersleri, C.I, B.4, İstanbul 1987, s.224 vd.; ayrıca bkz. GAUCH/SCHLUEP: Schweizerisches Obligationenrecht, Allgemeiner Teil, Band II, Zürich 1987, N.1356; SIMMEN, Robert : Die Einrede des nicht erfüllten Vertrags, Bern 1981, s.113 vd. (EREN, C.III, s.145, dpn.220'den naklen).

boşluğunun varlığı kabul edilerek, Medenî Kanun'umuzun 1. maddesinden hareketle, eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde, borçluya, geri verme borcuyla karşılıklılık ilişkisi içinde bulunmayan masraf alacakları nedeniyle, şahsî nitelikte bir hapis hakkı tanınması daha isabetli görünmektedir¹⁴. Fakat, bu görüşün, sadece paraya çevrilmesi mümkün olmadığı için kanunî hapis hakkı kullanılmayan tevdi konusu bazı taşınır şeyler (meselâ, manevî değer taşıyan bazı belgeler) için hukukî önemi vardır. Çünkü vedia alan, ücretli vedia sözleşmesi gibi, ücretsiz vedia sözleşmesinde de, maddî değeri olan tevdi konusu taşınır eşya üzerinde, kanunî hapis hakkını (MK. m.864 vd.) kullanabilir.

Şu hâlde, vedia veren, sadece saklama ücretlerini ödemekten kaçındığı takdirde, vedia alan, vedia verene karşı, ödemezlik def'ini ileri sürebilir¹⁵. Bunun dışında, onun, masraf alacakları nedeniyle, ödemezlik def'inden yararlanması mümkün değildir. Bu son durumda vedia alan; Medenî Kanun'umuzun 1. maddesinden hareketle, hâkim tarafından konulacak bir kuraldan yararlanarak, vedia alana karşı, şahsî nitelikte bir hapis hakkı kullanabilir.

III. EKSİK İKİ TARAFLI SÖZLEŞMELERDE, MASRAF ALACAĞI NEDENİYLE, GERİ VERME BORÇLUSUNA, ŞAHSÎ NİTELİKTE BİR HAPİS HAKKI TANINMASI GEREĞİ

Sözleşmenin gerektirdiği masraflar söz konusu olduğu takdirde, doktrinde¹⁶ ve mahkeme kararlarında¹⁷, vedia alanın, şahsî nitelikte bir hapis hakkını ileri sürebileceği

¹⁴ Benzer görüş için bkz. **CANSEL**, Erol : Türk Hususî Hukukunda Hapis Hakkı, Ankara 1961, s.33 ve dpn.119. **JACOB**, André (Le droit de rétention, d'après les Art. 895-898 du Code civil suisse, thèse, Genève 1933, s.147), bu konudaki kanun boşluğunu doldurmak görevi hâkime ait olduğu için, onun, uyumsuzluk hâlinde, Medenî Kanun'un 2. maddesi hükmünü uygulayabileceğini ileri sürmektedir. Kanaatimizce, ücretsiz vedia sözleşme-sinde, vedia alana, masraf alacağı nedeniyle, Medenî Kanun'un 1. maddesinden hareketle şahsî nitelikte bir hapis hakkı tanınması kabul edilince, özellikle vedia veren, tevdi konusu şeyin maliki ise, artık aynı kanunun 2. maddesine başvurmaya gerek olmaksızın, hapis hakkını kullanabileceği kabul edilmelidir. Buna karşılık, tevdi konusu taşınır şeyin veya kıymetli evrakın, borçlu-vedia veren dışındaki bir üçüncü kişiye ait olması hâlinde, vedia alan, Medenî Kanun'umuzun 3. maddesi gereğince, bunların vedia verene ait olduğunu zannederek, iyiniyetle zilyetliğini kazanmışsa, üçüncü kişilere karşı da, şahsî nitelikte bir hapis hakkını ileri sürebilmelidir. Bununla birlikte, bu sonuncu ihtimalde de, üçüncü kişilerin, önceki zilyetliklerinden doğan hakları saklıdır (MK.m.864/II, son c.).

¹⁵ **TREYVAUD**, s.73.

Banka, Borçlar Kanun'umuzun 81. maddesine dayanarak, kira borcu olan müşterinin, kasa dairesini açmamak veya kasanın ikinci anahtarını ona vermemek suretiyle, kasadan yararlanmasını engelleyebilir ve bu yolla, onu, kira borcunu ifaya zorlayabilir. Bkz. **AKYOL**, 3ener : Borçlar Hukuku (Özel Borç İlişkileri), I. Fasikül, İstanbul 1984, s.37 ve dpn.67'de anılan **LOTZ** ve **CANARIS**.

¹⁶ **von TUHR**, t.II, § 64, VIII, s.468; **OFTINGER**, MK.m.895, No.202 (**TREYVAUD**, s.73, dpn.10'dan naklen).

¹⁷ RO 78 II 376, JdT 1953 I 252; RO 94 II 263, JdT 1970 I 41.

kabul edilmektedir. Hapis hakkı, doğrudan değil, kıyas yoluyla uygulama sonucunda doğmaktadır. Çünkü, vedia alanın veya vekilin masraflarının ödenmesi, bu kişilerin, sözleşme gereğince borçlandıkları edime (geri verme borcuna) uygun düşen bir karşı-edim değildir¹⁸.

Eğer sözleşme, ücretsiz vedia olduğı gibi, tam iki tarafa borç yüklemiyorsa, **TREYVAUD**'ya göre¹⁹, masraf alacakları nedeniyle, ödemezlik def'i, kıyas yoluyla da ileri sürülemez²⁰. Buna karşılık, usulüne uygun vedia sözleşmesinde, vedia alan, masraf alacakları için de, Medenî Kanunumuzun 864. maddesinde ve bunu izleyen hükümlerde (İsv.MK.m.895 vd.) düzenlenen kanunî hapis hakkından yararlanabilir²¹. Bununla birlikte, alacağın muaccel olması ve alacak ile alıkonulan şey arasında tabii irtibatın varlığı gerekir²². Bankaya tevdi sözleşmesi bakımından, alacağın ve zilyetliğin kazanılmasının, iş ilişkilerinden doğması yeterlidir (TMK.m.864/II-İsv.MK.m.895/II). Kanaatimizce, vedia alan, masraf alacakları için, paraya çevrilebilir nitelikte olan tevdi konusu şey üzerinde, kanunî hapis hakkından yararlanabileceğine göre, vedia sözleşmesinde, bu tür alacakları nedeniyle, vedia alana, doğrudan doğruya başvurulamayan ödemezlik def'i yerine, şahsî nitelikte hapis hakkı tanınmasında bir zorunluluk yoktur. Buna karşılık, kanunî hapis hakkının kullanılması mümkün ve caiz olmayan hâllerde (MK.m.865), geri verme borçlusu durumundaki vedia alana, Medenî Kanun'un 1. maddesi hükmünden hareketle, Borçlar Kanunu'muzun 81. maddesi hükmünün kıyas yoluyla uygulanması sonucunda, şahsî nitelikte bir hapis hakkının tanınması yerinde olur.

Şahsî nitelikteki hapis hakkının, ödemezlik def'inden farkı şudur: Kendisinden geri verme isteminde bulunan dâvacıya karşı, masrafları nedeniyle doğan alacağını, hapis hakkıyla güvence altına almak isteyen kişi (dâvalı), sözleşmenin ifası gerektirdiği için masraf yaptığını ve bunun tutarını ispat etmek zorundadır. Buna karşılık, dâvacı-vedia verenin, tevdi konusu şeyin geri verilmesini istemesi nedeniyle, saklama ve/veya yönetme borçlarını ifasından doğan ücret alacağına dayanarak ödemezlik def'ini ileri süren dâvalı-vedia alan, daha elverişli bir durumdadır. Çünkü, dâvalı, kendisine karşı, hukuka aykırı olarak ödemezlik def'ini ileri sürmüş olsa bile, bu yüzden zarara uğradığını ispat yükü, dâvacıya düşer (BK.m.98/II; 42)²³. Şüphesiz ki dâvacı, kendisine düşen ispat yükünün gereğini yerine getirirse, borcun ifa edilmemesine ilişkin Borçlar Kanunu'muzun 96 vd. hükümlerinden yararlanabilir.

¹⁸ **TREYVAUD**, s.73.

¹⁹ **TREYVAUD**, s.73.

²⁰ Aksi görüş için bkz.yuk.dpn.13 ve buna ait metin.

²¹ **TREYVAUD**, s.73. Buna karşılık, usulsüz tevdi, vedia alan, kanunî hapis hakkından yararlanamaz.

²² Aynı görüş için bkz. **TERCIER**, Pierre: La partie spéciale du Code des obligations, Zurich 1988 s.461, No:3570.

²³ **TREYVAUD**, s.73.

von TUHR'a göre²⁴: «Ödünç verenin (vedia verenin, müvekkilin), diğer tarafın masraflarını ödemededen eşyasını geri alamaması ve buna karşılık, ödünç alanın vb.nin tevdi konusu şeyi geri vermeden, masraflarını isteyememesi, hakkaniyete ve yürürlükteki (pozitif) hukuka uygundur.» Bu çözüm tarzı, müşterek hukukta ve Alman Medenî Kanunu'nun.(BGB) 273. maddesinde, taraflarından birine, aynı hukukî ilişki yüzünden kendisine borçlanılan karşı edimi elde edinceye kadar, kendi edimini ifadan kaçınmak imkânını veren, şahsî nitelikteki "hapis hakkı"na dayanmaktadır²⁵. Şu hâlde, vedia veren, vedia alanın masraflarını ödemişse, vedia alan, tevdi konusu şeyi geri verme borcunu ifadan kaçınmaz. Buna karşılık, vedia veren, vedia alanın yaptığı masrafları ona ödemedi veya ödemeyi teklif etmeden, ondan, tevdi konusu şeyi geri verme borcunu ifasını isteyemez. Bunun nedeni, vedia alanın, saklama (muhafaza) masrafları nedeniyle, vedia verene karşı, ödemezlik def'inden yararlanması değil, şahsî nitelikte bir hapis hakkını hâiz olmasıdır.

OSER/SCHÖNENBERGER²⁶ de, aynı görüşü ifade ettikleri gibi, Federal Mahkeme'nin, bir kararında²⁷ da, aynı sonucun benimsendiği anlaşılmaktadır. Yüksek Mahkeme, başka bir kararında ise²⁸, eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde, ödemezlik def'inin (BK.m.81), masraf alacakları nedeniyle, doğrudan doğruya ileri sürülemeyeceği kabul edilmiştir.

²⁴ t.II, § 64, VIII, s.468.

²⁵ Alman Medenî Kanunu'nun (BGB) 273. maddesine göre: «Borçlu, borcunun sebebini teşkil eden aynı hukukî münasebet mucibince, alacaklıdan, muaccel bir borcun ifasını isteyebiliyorsa, hukukî münasebetten aksi anlaşılmadıkça, bu borç ifa edilinceye kadar, kendininkini ifadan imtina edebilir. - Bir şeyi iade ile borçlu olan kimse, bu şeye masraf yapmış veya bu şeyden dolayı bir zarara maruz kalmışsa, muaccel alacağı için, birinci fıkrada yazılı hakka sahiptir. - Şu kadar ki alacaklı, şeyi kasten ika ettiği bir haksız fiil ile elde etmiş olmasın. Alacaklı, teminat talep ederek, şeyi alıkoyma (hapis) hakkından vazgeçebilir. Kefalet talebi memnurdur.» (CANSEL, s.11, dpn.37).

²⁶ m.82, No.2 (TREYVAUD, s.72, dpn.7'den naklen).

²⁷ RO 78 II 376, JdT 1953 I 252 (s.253). Yüksek Mahkeme'nin bu kararında şöyle denilmektedir: «Şüphesiz ki, İsviçre Hukuku'nda, diğer tarafın, aynı hukukî ilişki sebebiyle borçlandığı karşı edimi ifa edinceye kadar, Borçlar Kanunu'nun 82. maddesinin (TBK. m.81) uygulama alanı dışında da, bir âkidin, bununla kendi edimini ifa etmekten kaçınabildiği, kural olarak sözleşmeden doğduğu söylenen (şahsî nitelikteki) hapis hakkının tanınması gerekir.» Bu karara göre, tam iki tarafa borç yükleyen (=karşılıklı) bir sözleşmede, taraflardan biri, daha önce kendi edimini ifa etmişse, artık Borçlar Kanunu'nun 81. maddesi hükmüne dayanması mümkün olmayacağından, o taraf, diğer tarafın kendisine teslim ettiği bir şey üzerinde, şahsî nitelikte bir hapis hakkı kullanabilir.

²⁸ RO 94 II 263, JdT 1970 I 41 (s.43). Bu karara göre: «Ücretsiz vekâlet, tam iki taraflı bir sözleşme değildir. Vekilin masraf ve sarfiyatı, onun iş görme gereğince, müvekkile geri vermesi gereken bir karşı edim olarak düşünülmemelidir. Şu hâlde, BK. m.82 (TBK. m.81), doğrudan doğruya uygulanamaz. Bununla birlikte, müvekkilin, vekilin masraf ve sarfiyatını ödemesiz geri vermeyi sağlayamaması; buna karşılık, vekilin de, kendi karşı-edimini ifa etmeden, müvekkilinden, kendi borçlarının ifasını isteyememesi, hakkaniyete ve yürürlükteki hukuka uygundur...Bundan dolayı, BK. m.82 (TBK. m.81), kıyas yoluyla uygulanır.» .

Şahsî nitelikteki hapis hakkı, alacaklıya, sadece tevdi konusu şeyi geri vermekten kaçınma hakkını verir; yoksa, bir "paraya çevirme hakkı" sağlamadığı gibi, bir "aynî hak" özelliği de taşımaz²⁹

IV. KANUNÎ HAPİS HAKKININ HUKUKÎ NİTELİĞİ VE VEDİA ALANIN KANUNÎ HAPİS HAKKI OLUP OLMADIĞI SORUNU VE ÇÖZÜMÜ

1. Kanunî Hapis Hakkının Hukukî Niteliği

Hapis hakkı, alacaklıya, bir üçüncü kişinin eşyasını, buna bağlı bir alacağın ödenmesine veya yeterli bir güvence verilmesine kadar, alıkoymak yetkisini verir. Kanunî hapis hakkı (MK.m.864 vd.), alacaklıya kanundan doğan bir rehin hakkı sağlar. Hapis hakkının kullanılması için, kanunda öngörülen olaylar gerçekleştiği takdirde, bu hak, sözleşmede tanınmamış olsa da doğar.

Kanunî hapis hakkının hukukî niteliği doktrinde tartışmalıdır. Bir görüşe göre³⁰, kanunî hapis hakkı, alacaklının, zilyedi bulunduğu şey üzerinde, doğrudan bir alıkoyma yetkisi veren, aynî bir haktır. Diğer bir görüşe göre³¹ ise, kanunî hapis hakkını, tam anlamda bir aynî hak olarak kabul etmek mümkün değildir. Alacaklının, kanunî hapis hakkının kendisine sağladığı paraya çevirme yetkisini kullandığı dönemde, Medenî Kanun'umuzun 867. maddesi³² ile İcra ve İflâs Kanunu'muzun 23. maddesinin ikinci fıkrası³³ karşısında, bu hakkın, aynî niteliği kabul edilmek gerekir. Buna karşılık, kanunî hapis hakkının doğduğu andan, paraya çevirme yetkisinin kullanıldığı âna kadar olan dönemde, bu hakkın aynî niteliği tartışmalıdır. Özellikle, kanunî hapis hakkı bulunan alacaklının, şeyin zilyetliğini kaybettiği anda hapis

²⁹ TREYVAUD, s.72.

³⁰ Bkz. ve karşı. TREYVAUD, s.74; OĞUZMAN, Kemal/SELİÇİ, Özer : Eşya Hukuku, B.6, İstanbul 1992, s.931 ve dph.125'de anılan yazarlar; KÖPRÜLÜ, Bülent/KANETİ, Selim: Sınırlı Aynî Haklar, B.2, İstanbul 1982/83, s.361.

³¹ CANSEL, s.22.

³² Medenî Kanun'umuzun 867. maddesine (İsv.MK.m.898) göre: «Alacağı tediye edilmeyen veya kâfi teminat istihsal etmeyen alacaklı, borçluya evvelce ihbar ettikten sonra, teslimi meşrut rehin hükümlerinde olduğu gibi, hapsediği şeyin nakde tahvilini talep edebilir. -Hapsolunan şeyler, nama muharrer senedattan ibaret olursa, icra dairesi veya iflâs masası memurları, nakde tahvil için lüzumlu olan muameleleri borçlu makamına kaim olarak ifa ederler.» Bu maddenin yerini almak üzere 1998 yılında hazırlanan ve uzmanlar komisyonunca son şekli verilen yeni Türk Medenî Kanunu Tasarısının 953. maddesinde de, ifadenin sadeleştirilmesi dışında, bir farklılık yoktur.

³³ İcra ve İflâs Kanunu'muzun 23. maddesinin ikinci fıkrası hükmüne göre: «(Menkul rehni) tâbiri, teslimi meşrut rehinleri, hayvan rehinlerini, hapis hakkını, alacak ve sair haklar üzerindeki rehinleri...ihtiva eder.»

hakkını da kaybet-mesi; paraya çevirme yetkisinin kullanılmasından önceki dönemde, kanunî hapis hakkının, tam bir aynı hak niteliğinde olmadığını göstermektedir³⁴.

HUBER'e göre³⁵, kanunî hapis hakkı, şahsî hak ile aynı hak arasındaki sınırdaki yer alır. Çünkü, kanunî hapis hakkı, alacaklıya, aynı nitelikte bir tasarruf yetkisi verir. Bu haktan yararlanan kişi (alacaklı), zilyetliği nedeniyle, Medenî Kanun'unuzun 895 ve 902. madde hükümleriyle (İsv.MK. m.927 ve 934) korunur. Diğer tarafın, borcunu ifa etmemesi hâlinde ise, alacaklı, kanunî hapis hakkının konusu olan şeyin paraya çevrilmesinden elde edilen satış bedelinden, alacağını alabilir³⁶.

2. Vedia Alanın Kanunî Hapis Hakkı

Vedia alanın kanunî hapis hakkı (MK. m.864 vd.), onun vedia verene karşı olabilen ücret (BK.m.463/II) ve masraf alacaklarını güvence altına alır. Borçlar Kanunu'muzun 464. maddesinin birinci fıkrası hükmünden, vedia alanın, sadece zorunlu masrafları için hapis hakkını kullanabileceği sonucu çıkartılabilirse de, onun, faydalı masrafları için de, bu hakkının varlığı kabul edilmelidir. Gerçekten, vedia alan da, bu bakımdan, en azından vekâletsiz iş görene (BK. m.413) ve sebepsiz zenginleşene (BK. m.64) tanınmış olan haklardan yararlanabilmelidir³⁷.

Vedia alanın kanunî hapis hakkını kullanabileceği masraflarına örnek olarak şunlar gösterilebilir³⁸: Yem bedeli, sigorta primleri, kıymetli evrakın saklanması masrafları, veteriner ücreti vs.

Hemen belirtelim ki, Borçlar Kanunu'muzun 472. maddesi gereğince, mülkiyetin vedia alana geçtiği bir usulsüz tevdiye, vedia alanın hapis hakkı yoktur. Çünkü, bir kişinin, kendi mülkiyetinde bulunan bir şey üzerinde hapis hakkı doğmaz³⁹.

Şu hâlde, hapis hakkının kullanılması bakımından, sözleşmenin tam iki tarafa borç yüklememesinin veya karşılıklı olmamasının, pek önemi yoktur. Alacaklının, borçlu-

³⁴ Bkz. ve karşı. **CANSEL**, s.20-23.

³⁵ s.69 vd. (**TREYVAUD**, s.74, dpn.12'den naklen).

³⁶ Karş. MK.m.867/I (İsv.MK.m.898/I).

³⁷ **CANSEL**, s.144; **İMRE**, Zahit: "Alelâde Vedia Akdi Üzerinde Bir Tetkik" (Ord.Prof.Dr. Muammer Raşit **SEVİĞ** Armağanı, 1956, s.224 ve dpn.22).

³⁸ **CANSEL**, s.144.

³⁹ **TANDOĞAN**, Halûk : Le droit de rétention d'après les Articles 895-898 du Code Civil Suisse, Genève 1947, s.28, dpn.81. **JACOB** (s.62), ardiyecinin, kendisine tevdi edilen misli şeyleri birbirine karıştırma hakkı (BK.m.475) olmasına rağmen, BK. m.476/III gereğince hapis hakkını hâiz bulunduğunu göz önünde tutarak, usulsüz tevdiye, vedia alanın da hapis hakkından yararlandırılması gerektiğini ileri sürmektedir. Kanaatimce, **CANSEL** (s.142, dpn.117)'in de, isabetli olarak belirttiği gibi, bu görüş hatalıdır. Çünkü ardiyecici, Borçlar Kanunu'muzun 475. maddesinde öngörülen karıştırma yetkisini kullanarak, üçüncü kişilere ait misli eşyayı birbirine karıştırmaktadır. Bu nedenle, Borçlar Kanunu'muzun 476. maddesinin üçüncü fıkrası hükmünün, kendi mülkiyetindeki misli eşyayı birbirine karıştıran usulsüz vedia alana uygulanması mümkün değildir.

nun rızasıyla, taşınır bir şeyin zilyedi olması; alacağın muaccel olması ve nihayet, alacak ile alıkonulan şey arasında, tabii bir irtibatın bulunması yeterlidir.

Doktrinde⁴⁰, vedia sözleşmesinde bu şartların, özellikle tabii irtibat şartının gerçekleştiği kabul edilmektedir. Çoğu hukukçular, vedia verenin, tevdi konusu şeye ilişkin borçlarını tamamen ödeyinceye kadar, vedia alanın, bu şey üzerinde bir hapis hakkı kullanabileceği konusunda görüş birliği hâlinedirler. Aksi görüşü savunan **WIELAND'** a göre⁴¹ ise, hapis hakkının kullanılmasının şekli şartları gerçekleşse bile, İsviçre Medenî Kanunu'nun 895 ve 896. madde hükümleri (TMK. m.864-865) gibi, Borçlar Kanunu'nun 125. madde hükmü de (TBK. m.123), hapis hakkının kullanılmasını engelleyici niteliktedir. Yazar, özellikle geri verme borcunun, vedia verene, tevdi konusu şeyi, vedia alana vermekle kendi nezdinde saklamış olması arasında bir fark bulunmadığını ileri sürmek imkânını verdiği görüşündedir. Bu nedenle, İsviçre Medenî Kanunu'nun 896. maddesinin ikinci fıkrası (TMK. m.865/c.2)⁴² gereğince, vedia alan tarafından, vedia verene karşı yapılmış olan, tevdi konusu şeyi "**her zaman**" geri verme taahhüdü, hapis hakkıyla bağdaşmaz. **WIELAND**, bu görüşünün delili olarak, Borçlar Kanunu'nun 125. maddesi hükmüne⁴³ de (TBK. m.123/b.1) dayanmaktadır. Bu hükme göre, konusu tevdi edilmiş bir şeyin geri verilmesinden veya bedelinin ödenmesinden ibaret olan alacakların takası yasaktır. Hapis hakkı ve takas, sıkı biçimde, birbirlerine bağlı oldukları (yani, kural olarak, bu hakların biri kullanılabiliriyorsa, diğeri de kullanılabiliriyi) için, Borçlar Kanunu'muzun 123. maddesi hükmünde takas yasağı öngörülmemiş olsaydı, usulsüz tevdi, takasın yerini hapis hakkı da tutabilirdi. Başka bir ifadeyle, o takdirde, vedia alan, vedia verenin geri verme talebine karşı, masraf alacağı nedeniyle, hapis hakkından yararlanabilirdi. Sonuç olarak yazar, usulüne uygun (düzenli) vedia sözleşmesinde, vedia alanın, usulsüz (düzensiz) vedia sözleşmesinde takas hakkı ortadan kaldırılmış olan vedia alana göre daha elverişli bir duruma konulmaması gerektiğini ileri sürmektedir. **WIELAND'**ın, tevdi konusu şeyin mülkiyetinin vedia alana geçtiği usulsüz tevdi bile, takas yasağı nedeniyle hapis hakkı kullanılamazken, usulüne uygun vedia sözleşmesinde, vedia alanın hapis hakkını kullanabileceğinin kabul edilmesini, çelişkili bir görüş olarak nitelendirdiği anlaşılmaktadır.

⁴⁰ OSER/SCHÖNENBERGER, Art.475, N.8; BECKER, Art.473, N.7; LEEMANN, Art.896, N.16 (TREYVAUD, s.74, dpn.14'ten naklen); CANSEL, s.143-145; HATEMİ, Hüseyin/SEROZAN, Rona/ARPACI, Abdülkadir: Borçlar Hukuku, Özel Bölüm, İstanbul 1992, s.503.

⁴¹ m.896, No.3 ; karş. von TUHR, t.II, s.591,dpn.66.

⁴² "II. İstisnalar" kenar başlığı altında düzenlenen Medenî Kanun'umuzun 865. maddesinin ikinci cümlesi hükmüne göre: «Gerek alacaklımın iltizam ettiği bir borç ile gerek teslim zamanında veya daha evvel borçlunun verdiği talimat ile gerek âmnenin intizamı ile telifi kabil değil ise, hapis hakkı vücut bulmaz.»

⁴³ "Takası kabil olmayan alacaklar" kenar başlığı altında düzenlenen Borçlar Kanunu'muzun 123. maddesinin, konumuzla ilgili metni şöyledir: «Aşağıdaki alacaklar, alacaklıların arzusu hilâfında takas ile ıskat edilemez. -1. Tevdi edilmiş veya haksız olarak alınmış veya hile ile alıkonulmuş bulunan bir şeyin iadesine veya bedeline taallük eden mutalebeler...»

HOLZACH'a göre⁴⁴ de, saklama borcu, vedia sözleşmesinin feshedildiği anda, yani vedia verenin, tevdi konusu şeyin eksiksiz olarak kendisine geri verilmesini istediği zaman sona erer. Saklama ücreti, geri verme borcunun karşı edimi değil, saklamanın karşı edimidir. Şu hâlde, vedia alan, geri verme borcu bakımından, hapis hakkını kullanamaz.

HOLZACH'ın, vedia alanın hapis hakkına karşı çıkmasının, vedia verenin edimleri ile vedia alanın edimleri arasındaki "**karşılıklılık**" (değiş-tokuş; mübadele) ilişkisine dayandığı anlaşılmaktadır. Oysa, edimler arasında karşılıklılık ilişkisinin varlığı, Borçlar Kanunu'muzun 81. maddesinde öngörülen ödemezlik definin ileri sürülmesinin şartlarından biridir. Buna karşılık, "**karşılıklılık**" kavramı, hapis hakkının kullanılmasının bir şartı değildir. Çünkü, alacak ve alıkonulan eşya arasındaki tabii irtibat şartı ile edimler arasındaki karşılıklılık kavramlarını birbirine karıştırmamak gerekir⁴⁵.

Buna karşılık **OFTINGER**⁴⁶, vedia verenin, tevdi konusu şeyin geri verilmesini "*her zaman*" isteyebilme yetkisinin, hapis hakkını engellemediğini; bu hakkın ortadan kaldırılması için, taraflar arasında özel bir anlaşmaya veya vedia verenin, bu husustaki özel bir talimatına ihtiyaç bulunduğunu ileri sürmektedir.

Çoğu hukukçular⁴⁷, vedia alanın hapis hakkı bakımından da, ardiyecinin hapis hakkına ilişkin Borçlar Kanunu'muzun 476. maddesinin üçüncü fıkrası hükmüne⁴⁸ (İsv.BK. m.485/III) dayanmaktadırlar. Çünkü, ardiyeci de, sözleşmede bir tevdi süresi öngörülmüş olsa bile, tevdi konusu şeyi, "*her zaman*" geri vermekle yükümlüdür. Bu nedenle, olağan (alelade) vedia alanın, ardiyeciden daha kötü bir duruma konulması gerektiği ileri sürülmektedir.

Kanaatimizce, **TREYVAUD**⁴⁹ da, isabetli olarak, bu sonuncu görüşün benimsenmesi gerektiğini savunmaktadır. Kaldı ki, ardiye sözleşmesinin bazı hükümleri vedia sözleşmesine de uygulanabilir niteliktedir⁵⁰. Üstelik, bu tartışmanın pratik bir önemi

⁴⁴ Bkz. **HOLZACH**, Felix : Die Bankdepotgeschäfte, Diss., Basel 1923, s.14 vd. (**TREYVAUD**, s.74, dpn.19'dan naklen).

⁴⁵ Bkz. ve karşı. **TREYVAUD**, s.75.

⁴⁶ Bkz. **OFTINGER**, Karl : Das Sachenrecht, 2.Abteilung: Die beschränkten dinglichen Rechte: 23.Titel : Das Fahmispfand (Art.884-918 ZGB), Zürich 1952, Art.896, N.26 (**TREYVAUD**, s.75, dpn.20'den naklen).

⁴⁷ Bkz. **TREYVAUD**, s.75, dpn.21'de anılan yazarlar; **CANSEL**, s.141 ve dpn.114; **İMRE** (Alelade Vedia), s.235-236. **İMRE** (s.236), tıpkı MK. m.907'de olduğu gibi, şahsi nitelikte bir hapis hakkının, vedia alana da tanınmasının, kendisine munis geldiğini belirtmektedir.

⁴⁸ Borçlar Kanunu'muzun 476. maddesinin üçüncü fıkrası hükmüne göre: «Eşya, yedinde bulunduğu veya eşyayı temsil eden herhangi bir senet vasıtasıyla onda tasarruf etmek kudretini haiz olduğu müddetçe, ardiye sahibinin, alacakları mukabilinde ve eşya üzerinde hapis hakkı vardır.»

⁴⁹ s.75.

de yoktur. Çünkü, genel işlem şartlarında veya tevdi yönetmeliklerinde, bankaların, kendi zilyetliklerinde bulunan senetler ya da kıymetler üzerindeki bütün alacakları için, genel bir rehin hakkından yararlanmaları öngörülmektedir⁵¹.

ELLENBERGER⁵² ve **DE PREUX**⁵³, banka standart (numune) sözleşmelerinde, kanunî bir rehin olan hapis hakkının öngörülmesinin gerekmediğini ileri sürmektedirler. Kanaatimizce de, bu görüş isabetli değildir. Çünkü, Borçlar Kanunu'muzun 18. maddesine göre, bir sözleşmenin muhtevası değerlendirilirken, taraflarca kullanılabilen eksik adlandırma veya ifadeler önem taşımaz; bu nedenle, banka standart sözleşmelerinin metinlerinde öngörülen hapis hakkının, vedia veren tarafından, vedia alana tanınmış bir akdî rehin hakkı (taşınır rehni) olarak yorumlanması mümkündür. Böyle bir yorumun ise, vedia alanın yararına olduğu açıktır. Ayrıca, hapis hakkının sözleşmeye konulması, bankanın, iş ilişkilerinde, kendi zilyetliğine geçen menkul kıymetler üzerinde rehin hakkı sağlayan bir şarta (**rehin klozuna**) yer vermemesi hâlinde de, önem taşır⁵⁴. Şu hâlde, banka standart sözleşmelerinde hapis hakkına açıkça yer verilmesi, gereksiz ve yararsız değildir⁵⁵.

WIELAND' a göre⁵⁶: «Bununla birlikte, (sözleşmede yer verilen) "hapis hakkı" şeklindeki adlandırmadan, bankanın, ancak ücret alacağını karşılamak için gerekli olduğu ölçüdeki senetleri alıkoyabileceği ve paraya çevirebileceği sonucu çıkar.» Kanaatimizce, vedia alan-banka, sadece ücret alacağı için değil; aynı zamanda masraf alacağı için de kanunî hapis hakkını kullanabilmelidir⁵⁷.

AKYOL'a göre⁵⁸, küçük kasa kirası sözleşmesinde, bankanın, kasa muhtevası üzerinde hapis hakkının bulunmaması, bu sözleşmenin niteliğine uygun düşer. Alman Hukuku'nda, sözleşmelere, bu yolda bir hüküm konulmaktadır⁵⁹. Türk uygulamasında da, bankalar, müşteride, kira alacaklarının kalmaması için, ona, kasanın bulunduğu banka şubesinde bir hesap açtırmakta ve kasa kira parası muaccel olunca, bu hesaptan tahsil etmek üzere, müşteriden yetki almaktadırlar. Oysa, kiralayanın hapis hakkını düzenleyen Borçlar Kanunu'muzun 267. maddesi hükmünde, Medenî Kanun'umuzun 864 maddesi ile bunu izleyen hükümlerde düzenlenen genel hapis hakkından farklı olarak, kiralayana, sadece işlemiş bir yıllık ve işlemekte olan altı aylık, toplam on

⁵⁰ Zürih Yüksek Mahkemesi 1.Hukuk Dairesinin 9.4.1952 tarihli bir kararında (BIZR 51 (1952, s.332, No.181), İsviçre Borçlar Kanunu'nun 485. maddesinin üçüncü fıkrasının (TBK.m.476/III), münhasıran ardiye sözleşmesiyle ilgili olmayıp, vedia sözleşmesinde de uygulanacağına karar verilmiştir (TREYVAUD, s.75, dpn.22'den naklen).

⁵¹ TREYVAUD, s.75.

⁵² s.89 (TREYVAUD, s.75, dpn.23'ten naklen).

⁵³ s.94 (TREYVAUD, s.75, dpn.24'ten naklen).

⁵⁴ TREYVAUD, s.75.

⁵⁵ Karş. TREYVAUD, s.75.

⁵⁶ m.895, No.7.

⁵⁷ Bkz. ve karş. yuk. dpn.37 ve buna ait metin.

⁵⁸ s..37.

⁵⁹ CANARIS, s.115 (AKYOL, s.37, dpn.66'dan naklen).

sekiz aylık kira parası için, sınırlı bir hapis hakkı tanınmıştır. Bankalar, kira parası için, az önce açıklandığı şekilde tedbir aldıklarından, kasa kirasından dolayı, müşteriye alacaklarının kalması ihtimali azdır⁶⁰. Bununla birlikte **AKYOL**⁶¹, bankanın, kasanın içindekiler (kasa muhtevası) üzerinde, hapis hakkını kullanmasına bir engel bulunmadığını kabul etmektedir. Yazarın bu açıklaması, küçük kasa kirası sözleşmesinde, tarafların, bankanın, kasanın içindekiler üzerinde hapis hakkını kullanabileceği konusunda anlaşmalarının geçerli olacağı şeklinde yorumlanmalıdır. **AKYOL**'un, bankanın, sözleşmede kararlaştırılmadıkça, kasanın içindekiler üzerinde hapis hakkını hâiz olmasının, küçük kasa kirası sözleşmesinin niteliğine uygun düşmediği yolundaki açıklaması da, böyle bir yorumu zorunlu kılmaktadır.

TEKİNALP⁶² ise, Medenî Kanun'unuzun 864. maddesinin ikinci fıkrasında aranan tabii irtibat şartının gerçekleştiği kabul edilebilirse de, borçlu-müşterinin rızasıyla, alacaklının kasa içindeki nesnelere üzerinde zilyet olması şartının gerçekleşmemesi nedeniyle, bankanın hapis hakkını kullanamayacağı görüşündedir.

Kanaatimizce de, küçük kasa kirası sözleşmesinde⁶³, banka, her şeyden önce, Medenî Kanun'unuzun 864. maddesinin birinci fıkrasında öngörülen şartın (borçlunun rızasıyla, onun menkul eşyasına veya kıymetli evrakına zilyet olma şartının) gerçekleşmemesi nedeniyle, kasa muhtevası üzerinde kanunî hapis hakkını kullanamaz. Ayrıca, bankanın böyle bir hakkı hâiz olması, küçük kasa kirası sözleşmesinin niteliğine de uygun düşmez⁶⁴.

V. SONUÇ

Ücretli vedia sözleşmesinde, vedia alan, ücret alacağı nedeniyle ödemezlik def'ini ileri sürebilirse de, karşılıklılık (sinallagma) ilişkisi içinde yer almayan masraf alacağı nedeniyle, ödemezlik def'ini ileri sürememelidir.

Ödemezlik def'inin, eksik iki taraflı sözleşmelerde de, kıyas yoluyla uygulanması gerektiğini savunan görüşlerin, hukuk tekniğine uygunluğu tartışılabilir. Bu konuda bir kanun boşluğunun varlığı kabul edilerek, Medenî Kanun'unuzun 1. maddesinden hareketle, ücretsiz vedia ve vekâlet gibi eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde, borçluya, geri verme borcuyla karşılıklılık ilişkisi içinde bulunmayan masraf alacakları nedeniyle, Borçlar Kanunu'nuzun 81. maddesinde öngörülen çözümden kıyasen yararlanılmak suretiyle, şahsî nitelikte bir hapis hakkının tanınması gerekir. Fakat, bu görüşün, sadece paraya çevrilmesi mümkün olmadığı için kanunî hapis hakkı kullanılmayan tevdi konusu bazı taşınır şeyler (meselâ, sadece manevî değeri

⁶⁰ **AKYOL**, s.37.

⁶¹ s.37.

⁶² s.344, No.108.

⁶³ Küçük kasa kirası sözleşmesi konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. **KOÇ**, s.157-188.

⁶⁴ Kanunî hapis hakkı ile ödemezlik def'i arasındaki farklar için bkz. **CANSEL**, s.29-32.

olan bazı belgeler) için, pratik bir hukukî önemi vardır. Çünkü vedia alan, ücretli vedia sözleşmesi gibi, ücretsiz vedia sözleşmesinde de, maddî değeri olan tevdi konusu taşınır şeyler üzerinde, kanunî hapis hakkını (MK.m.864 vd.) kullanabilir.

Vedia alan-bankanın kanunî hapis hakkının varlığı, sadece ücret alacağı için değil; aynı zamanda masraf alacağı için de kabul edilmek gerekir.

Küçük kasa kirası sözleşmesinde, banka, her şeyden önce, Medenî Kanun'umuzun 864. maddesinin birinci fıkrasında öngörülen şartın (borçlunun rızasıyla, onun menkul eşyasına veya kıymetli evrakına zilyet olma şartının) gerçekleşmemesi nedeniyle, kasa muhtevası üzerinde kanunî hapis hakkını kullanamaz. Ayrıca, bankanın böyle bir hakkı hâiz olması, küçük kasa kirası sözleşmesinin niteliğine de uygun düşmez.

BİBLİYOGRAFYA*

- AKYOL**, Şener : Borçlar Hukuku (Özel Borç İlişkileri), I. Fasikül, İstanbul 1984.
- CANSEL**, Erol : Türk Hususî Hukukunda Hapis Hakkı, Ankara 1961
- EREN**, Fikret : Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, C.III, B.3, Ankara 1991,
- FEYZİOĞLU**, Feyzi Necmeddin : Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, C.II, İstanbul 1977.
- JACOB**, André : Le droit de rétention, d'après les Art. 895-898 du Code civil suisse, thèse, Genève 1933,
- HATEMİ**, Hüseyin/**SEROZAN**, Rona/**ARPACI**, Abdülkadir : Borçlar Hukuku, Özel Bölüm, İstanbul 1992,
- İMRE**, Zahit : "Alelade Vedia Akdi Üzerinde Bir Tetkik" (Ord.Prof.Dr. Muammer Raşit **SEVİĞ** Armağanı, 1956.
- KANİTİ**, Salomon : Akdin İfa Edilmediği Defi, İstanbul 1962.
- KOÇ**, Nevzat : İsviçre-Türk Hukukunda Bankaya Tevdi Sözleşmesi, İzmir 1994 (Yayınlanmamış doçentlik çalışması).
- KÖPRÜLÜ**, Bülent/**KANETİ**, Selim : Sınırlı Aynî Haklar, B.2, İstanbul 1982/83.
- OĞUZMAN**, Kemal : Borçlar Hukuku Dersleri, C.I, B.4, İstanbul 1987.
- OĞUZMAN**, Kemal/**SELİÇİ**, Özer : Eşya Hukuku, B.6, İstanbul 1992.
- TANDOĞAN**, Halûk : Le droit de rétention d'après les Articles 895-898 du Code Civil Suisse, Genève 1947
- TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP** : Tekinay Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, B.7, İstanbul 1993.
- TERCIER**, Pierre : La partie spéciale du Code des obligations, Zurich 1988.
- TREYVAUD**, Jean-Paul :Le contrat du dépôt bancaire, thèse, Lausanne 1972.
- von TUHR**, Andreas : Partie générale du Code fédéral des Obligations, traduit de l'allemand par Maurice de Torrenté et Emil Thilo, t.I, 2e éd. revue et complété par Emil Thilo, Lausanne 1933; t.2, 2e éd. revue et complété par Emil Thilo, Lausanne 1934.

* Bibliyografyada, sadece doğrudan yararlanılan kitap, makale ve karar tahlillerine yer verilmiş olup, diğerleri ilgili dip notlarda belirtilmiştir.